

Nový trestní zákoník a jeho dopady do zdravotnictví

JUDr. Pavel Zajíc

Advokátní kancelář Kubica, Zajíc a partneři, Ostrava

Každoročně přijímají čeští zákonodárci stovky nových právních předpisů. Některé z nich se dotýkají oblasti zdravotnictví jen okrajově, jiné naopak zdravotnictví ovlivňují velmi podstatně. Do druhé skupiny patří zákon č. 40/2009 Sb. – nový trestní zákoník. Nový trestní zákoník, který nahradil předchozí, takřka 50 let platnou právní úpravu začal platit od 1. 1. 2010. Cílem tohoto článku je představit zdravotnické veřejnosti alespoň rámcově, co nového přináší trestní zákoník do oblasti zdravotnictví.

Klíčová slova: trestní zákoník, ultima ratio, svolení poškozeného, neposkytnutí pomoci.

New penal code and its impact on health services

Czech lawmakers adopt hundreds of new legal regulations every year. Some of them are only marginally related to the area of health services while others have a substantial effect on them. An example of the latter is the Act No. 40/2009 Coll. – the new penal code. The new penal code took effect on 1 January 2010 and replaced the previous legal regulations that had been valid for nearly 50 years. The aim of this article is to introduce health care professionals, at least in general, to what the new penal code brings to the area of health services.

Key words: penal code, last resort (ultima ratio), consent of injured person, failure to render assistance.

Urolog. pro Praxi, 2010; 11(4): 221–222

Ultima ratio

Trestní zákoník v § 12 zavádí zcela nový princip tzv. ultima ratio, neboli jakési rozumné obezřetnosti. Tato rozumná obezřetnost má směřovat k tomu, aby trestní represe nastupovala teprve v krajních případech, kde nedostačuje jiný prostředek k nápravě. Platí proto, že „trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu“.

Tento nový princip tak vytváří právní předpoklad pro to, aby například v některých méně závažnějších případech zanedbání lékařské péče byla věc odevzdána Policii České republiky nebo postoupena státním zastupitelstvím disciplinárním orgánům České lékařské komory k disciplinárnímu řízení.

V této souvislosti lze zdravotnickým pracovníkům poradit, aby v kterékoliv fázi trestního řízení podávali orgánům činným v trestním řízení podnět k tomu, aby věc byla předložena k disciplinárnímu řízení před Českou lékařskou komorou. Disciplinární orgán České lékařské komory přitom není vázán tím, jak orgán činný v trestním řízení tuto věc dosud posuzoval. Sama skutečnost, že zdravotnický pracovník učiní takovýto podnět přitom navíc v žádném případě neznamená, že by zdravotnický pracovník uznával či připouštěl svou vinu.

Svolení poškozeného

Ustanovení § 30 trestního zákoníku pak upravljuje další nový princip, podle kterého „trestný čin

nespáchá, kdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny“.

Platí tedy, že pokud dá pacient svolení k lékařskému zákroku, který je v době zákroku v souladu s poznatky lékařské vědy a právními předpisy, přitom je však spojen s určitou mírou rizika pro pacienta, avšak při tomto zákroku dojde k ublížení na zdraví nebo dokonce k usmrcení pacienta, není možno takovýto zákrok považovat za trestný čin.

Trestné činy související se zdravotnictvím

Prostor vymezený pro tento příspěvek nemožňuje podrobně popsat jednotlivé trestné činy specifikované v trestním zákoníku, které se vztahují ke zdravotnictví, zaměříme se proto výběrově pouze na některé z nich.

Velmi pozitivně lze vnímat skutečnost, že se podařilo do trestního zákoníku prosadit zvýšenou právní ochranu zdravotníků, která se projevuje kupříkladu v tom, že za některé trestné činy vůči zdravotníkům (ublížení na zdraví, nebezpečné vyhrožování aj.) hrozí trest se stejnou trestní sazbou, jako kdyby šlo o trestné činy vůči tzv. úředním osobám, za které trestní zákoník považuje třeba policisty, státní zástupce či soudce.

Konkrétně v § 353 trestního zákoníku je stanoveno, že nebezpečného vyhrožování, za které hrozí zvýšená trestní sazba, se dopustí ten, „kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou

újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu“ a spáchá tento čin „na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví“.

Důraz, který trestní zákoník klade na ochranu zdraví a života, se projevuje také v tom, že se zvýšila trestní sazba pro trestný čin neposkytnutí pomoci. Tohoto trestného činu se ve smyslu § 150 trestního zákoníku dopustí ten, „kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného“.

Pokud by pachatelem byl zdravotník, tedy ten, kdo „je podle povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout“, je trestní sazba, která za spáchání tohoto trestného činu hrozí, ještě zvýšena o polovinu. Je přitom třeba zdůraznit, že se ani nevyžaduje, aby neposkytnutí pomoci mělo za následek újmu na zdraví toho, komu nebyla pomoc poskytnuta; trestným tak je už samotné neposkytnutí pomoci, bez ohledu na to, jaký následek toho neposkytnutí pomoci mělo.

Zcela nově je za trestný čin považováno nebezpečné pronásledování, které je v § 354 trestního zákoníku charakterizováno jako dlouhodobé pronásledování jiného formou vyhrožování, vyhledáváním osobní blízkosti nebo sledováním, vytrvalým kontaktováním písemně či elektronicky, omezováním v obvyklém způsobu života ne-

bo zneužitím osobních údajů za účelem získání osobního či jiného kontaktu, pokud toto jednání je způsobilé vzbudit důvodnou obavu o vlastní život či zdraví nebo život a zdraví osob blízkých. V praxi se může typicky jednat o případy, kdy jsou zdravotníci soustavně obtěžováni, přitom však toto obtěžování nemá charakter vyhrožování nebo ublížení na zdraví.

Nový trestní zákoník v § 368 rozšiřuje výčet trestných činů, které je každý občan včetně zdravotníka povinen bez zbytečného odkladu oznámit policii nebo státnímu zastupitelství, pokud se hodnověrným způsobem dozví, že byl

spáchán v tomto ustanovení uvedený trestný čin. I přesto, že je zdravotník vázán povinnou mlčenlivostí, je povinen stanovené trestné činy oznámit.

Pro zdravotníky tak bude náročné a přitom nezbytné umět rozlišovat situace, kdy jsou vázáni povinnou mlčenlivostí a nesmí oznámit spáchání trestného činu, o kterém se dozvěděli při výkonu svého povolání, od situací, kdy povinnost zdravotníků oznámit trestný čin má přednost před uplatněním povinné mlčenlivosti.

Předpokládáme, že se problematice praktických dopadů nového trestního zákoníku

do zdravotnictví se vzhledem k její aktuálnosti a důležitosti pro každého zdravotnického pracovníka budeme podrobněji věnovat v některém z dalších čísel tohoto časopisu.

JUDr. Pavel Zajíc

Advokátní kancelář Kubica,

Zajíc a partneři

Trocnovská 2a, 702 00 Ostrava-Přívoz

zajic@advokaticz.cz

